

İŞĞALDAN AZAD OLUNMUŞ ƏRAZİLƏRİN YAŞILLAŞDIRILMASI MƏQSƏDİLƏ DENDROLOJİ RAYONLAŞDIRILMASI

Maqsud Qurbanov, Vahid Fərzəliyev, Fərid Seyfullayev, Nərgiz Əliyeva

AMEA-nın Mərkəzi Nəbatat Bağı

Azərbaycan qədim bağçılıq ənənələrinə malik ölkələrdən biridir. Son zamanlar respublikamızın rayonlarında yaşıllaşdırma, meşə istirahət zonalarının yaradılması istiqamətində görülən işlər daha da genişləndirilməkdədir. Yaşıllaşdırma şəhərsalma siyasətinin mühüm tərkib hissəsi olmaqla bərabər, şəhər və şəhəratrafi ərazilərdə ekoloji təhlükəsizliyin təmin olunması, ətraf mühitin çirklənməsinin azaldılması, indiki və gələcək nəsillərin sağlam inkişafı, mühitin sanitar-gigiyenik şəraitin yaxşılaşdırılması baxımından xüsusi əhəmiyyətli daşıyır.

Ermənistanın 30 ilə yaxın bir dövrdə Azərbaycana qarşı davam edən hərbi təcavüzü nəticəsində Qarabağda olan torpaqlarımız, tarixi abidələrimiz, qiymətli flora nümunələrimiz məhv edilmişdir. Yaşayış məskənlərində olan bina və tikililərlə yanaşı, xeyli sayda bağ və parklar sıradan çıxarılmışdır. Hazırkı dövrdə işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası məsələləri xüsusi aktuallıq daşıyır. Bu baxımdan yaşayış məskənlərinin bərpası zamanı yaşıllaşdırılma işlərinin aparılması zamanı torpaq-iqlim şəraitindən asılı olaraq istifadə olunacaq bitkilərin seçilməsinə xüsusi fikir verilməlidir.

Azərbaycan Respublikasının ayrı-ayrı rayonlarının müxtəlif təbii-tarixi şəraitə malik olması tədqiqat sahəsinin ağac və kol bitkilərinin becərilməsi ilə bərabər, müəlliflərin şəxsi müşahidələri əsasında hazırlanmışdır.

Ölkəmizin təbii şəraitinin müxtəlifliyi və mürəkkəbliyi onun yaşıllaşdırma işlərini həyata keçirmək məqsədilə ərazilərin rayonlaşdırılmasında da öz əksini tapmışdır. Belə ki, ağac və kol növlərinin müvəffəqiyyətlə becərilməsinin əsas şərtlərindən biri mühitin torpaq-iqlim şəraitinin nəzərə alınması ilə əkilməsidir. Azərbaycanın yaşıllaşdırılması məqsədilə ağac və kol cinslərinin rayonlaşdırılması zamanı ərazilərin torpaq-iqlim şəraiti və bitkilərin bioekoloji xüsusiyyətləri nəzərə alınmış, onların yaşıllıqların salınmasında konkret istifadə imkanları göstərilmişdir. Ərazinin yaşıllaşdırılması məqsədilə təklif olunan ağac və kol bitkiləri 6 qrup rayon üzrə seçilmişdir:

I. – intensiv suvarılma ilə əkilən meşəsiz yarımsəhra düzənliyi;

II. – yaşıllaşdırılması suvarılma ilə həyata keçirilən bozqırlaşmış yarımsəhra və dağ kserofitlərinə malik meşəsiz dağ rayonları;

III. – yaşıllaşdırılması suvarılma ilə həyata keçirilən dağ quru bozqırları və bozqırlaşmış rayonlar;

IV. – yaşıllaşdırılması suvarılmadan və ya orta dərəcədə suvarılma ilə həyata keçirilən meşəli düzən rayonlar;

V. – yaşıllaşdırılma üçün nisbətən uyğun olan meşəli dağ rayonları;

VI. – yaşıllaşdırılması quru iqlim şəraiti ilə məhdudlaşan meşəsiz yüksək dağlıq rayonlar (dəniz səviyyəsindən 1800-2200 m yüksəklikdə).

Hər qrup daxilində öz torpaq və digər xüsusiyyətləri ilə fərqlənən 3-5 rayon seçilmişdir. Bitkilərin bioekoloji xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla əkin tipinə görə təsnifatı verilmişdir.